

Вст. м. май. Визвольний

БАТЬКІВЩИНА

РІК ВИД. III. УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК ЧИСЛО: 3 (65)
ДІМІТІ НЕДІЛЯ, 19. 1. 1947 р. ІТАЛІЯ

М.К.

ДВІ РІЧНИЦІ

В історії українського народу неперервним ланцюгом чергуються події, які - без уваги на час, місце й обставини, в яких вони розігралися, - значили весь шлях нашого національного й державницького росту величними пам'ятниками сили та слави. Де таких подій належать, між іншими, дві, з яких перша - це проголошення Самостійності Української Держави Центральною Радою, дня 22. Січня 1918 року, друга ж - проголошення Соборності Українських Земель у межах єдиної Української Держави, дня 22. Січня 1919 р.

Ці дві події - це здійснення мрії, що її народ лелекав у довгі важкі століття неволі, під чужими займанщинами. Довго прийшлося чхати на це здійснення; воно не прийшло саме. Треба було, щоб уперед велика частина народу зрозуміла, що мрії й надії - це це далеко не їх здійснення, що воля здобувається цимом і кров'ю. І справді: велика частина зрозуміла це, друга ж відчула підсвідомо й у висліді цього наша ідея визволення Батьківщини прийняла в жертві багато крові і не одне молоде життя...

В той час на просторі всієї Європи віявся великий змаг. Чимале українців браво учало у ньому, на всіх фронтах, у різних одностроках, за чужі, а то й ворожі, інтереси. Треба признати, що всі інші учасники цього змагу стояли на куди вшодому щаблі національного розвитку й мали куди краді передумови боротьби, оперті на трийкітні державно-творчих традиціях. І саме це велить нам із ще більшою повагою глядіти на постаті тих, які своїми героїчними та повними посвятити вчинками доказали, що наш народ наважував або й перегнав своїх євусідів та ворогів у зростання національної свідомості, що наш народ не менше інших бажав волі, що наш народ не гірше других умів постояти за свої права, навіть тоді, коли це мало б коштувати море крові. Знав про те й наш тегочасний провід, і тому до нього, до народу, звернув слова IV Універсалу:

"Український Народо! Твоєю силою, волею, словом утворився на українській землі свободна Українська Народна Республіка. Здійснилася давня мрія Твоїх батьків, борців за волю і право робочого люду..."

Проголошення Самостійності України не припинило заціхань наших сусідів, а навпаки, воно ще більш загострило їх ненависть і бахання поширити свою владу й на Україну, за давніми царськими зрачками, дарма, що їх нові гасла поборювали старе й обіцували всім волю. Не диво, отже, що разом із кроголашенням цієї радісної новини, треба було зразу ж усвідомити народ про те, що це не час на спочинок, що довгождану й так дорого окуплену волю треба ще вдержати й захистити:

"Та в трудну годину народилася воля України. Чотири роки короткої війни обезсилили наш край і народ. Петроградський уряд народних комісарів виповів війну Україні. Ми, Українська Центральна Рада, робили всілякі заходи, щоб не допустити до війни двох сусідніх народів, але петроградський уряд не пішов нам назустріч і веде дальшу криваву боротьбу проти нашого Народу й Республіки."

Ці слова, звернені до українського народу, були тоді необхідні, бо загроза, що насувалася на мелоду Українську Державу не тільки з півночі, була дуже велика. Україна мусіла пережити це багато важких моментів, а її вірні сини мусіли знову посвятити себе воєлицю, стати на службу Батьківщині. Тисячі героїв записували далі сторінки нашої історії криваво-полум'яними рядками. Це цілі роки тривали змагання, й цілі роки яєним полум'ям горіла в душах борців славна подія 22. Січня 1918 р., як джерело сили, посвяти й віри в перемогу.

Не відставала в визвольній боротьбі й західна вітка нашого народу. Серед жертв і героїства народжувалася Воля, яка й завершилася у Мстєртії Листопадової Ночі. Вже й над княжим городом Льва змагали українські праводі. Як по той, так і по цей бік Збруча народ не переставав заступати своїми грудьми дорогу загарбникам. Увесь край, хоч і розділений на дві окремі держави, - Українську Народну Республіку й Західно-Українську Народну Республіку, - стояв у волі боротьби за осягнення однієї мети: за волю в сього українського народу. Та трагізм кривавих і жорстких днів не прислонявав народові його не одного бажання, що випливало з найтайнішої глибини збірної душі української нації. Те бажання, цей голос крові, природне почуття національної спільності набрало познач дійсності, коли, після обостороннього порозуміння двох українських Урядів, Українська Національна Рада /законо-

давча влада Західно-Української Народної Республіки/ видвинула ухвалу, що з днем 3. січня 1919 року Західно-Українська Народна Республіка /ЗУНР/ з'єднується в одне з Українськев Народнев Республіком /УНР/. Святочне проголошення Соборності України відбулося в Києві, на Софійській площі, дня 22. Січня 1919 року, саме в річницю проголошення IV Універсалу. День 22. Січня став із того часу українським державним святом.

Бо й було чого радіти, було чим гордитися! Це ж уперше від стільки століть приєднувалися до материного пня Західно-Українські Землі - Галичина, Буковина, Закарпаття. В святочному піднесенні вислужували сотні тисяч народу Торжественні Богослужби, що відправлялися по всіх церквах Києва. А коли Софійська площа заповнилася непростояльними масами, кольонами військ, шкільного молоддю, делегатами з усіх міст України, за церковними процесіями й видим духовенством з'явилися члени Директорії; окликав "слава" не було кінця. Зате серед глибокої тишини проголосили слова, що їх у імені народу й уряду ЗУНР виголосив др. Л. Цегельський:

"Українська Центральна Рада, виконуючи право самоозначення українського народу, проголошує торжественно з'єднання з нижнішим днем ЗУНР з УНР в одну єдинопільну суверенну національну Народну Республіку; а далі - відчитання грамоти про з'єднання:

"Від нині зливаються віками відділені одна від другої частини України - Галичина, Буковина, Закарпаття й Придніпрянська Україна в одну Велику Україну. Сповнилися відвічні мрії, для яких жили й за які виражали найліпші сили України. Від нині є тільки одна незалежна Українська Республіка. Від нині український народ, увільнений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі свої зусилля своїх силів для створення нероздільної незалежної Української Держави, на добро й частя Українського й Народу."

Те саме відчитують діякони на чотирьох рогах пледі. Лине до неба святочний Молебень-подяки. Проходить дефілада Стрільців, шкільного молоді, широких мас народу - робітників, селян, інтелігенції. Все відбувається серед піднесеного настрою, серед радодів і окликів "слава".

Подія 22. Січня 1919 року це один великий триумф Духа Української Нації. Учасники Акту з'єднання не можуть згадувати цей великий момент без особливого, глибокого зрушення. Кожен із них говорить, що не жаль пролягти кров і терніти, щоб пережити те, що передбачив Іван Франке, звертаючись до українського народу:

"... прийде час, і ти вогнистим влдом Засяєш у народів вольнім колі, Трусиєш Кавказ, вперешся Бєсєкідом, Покотиш Чорним Морем гоміє волі І гланєш, як хазяїн домовитий, По своїй хаті і по своїм полі."

Ми, молоде покоління, а вже особливо ті, що в останній війні теж узяли в руки зброю, щоб боротися за волю нашої батьківщини, розуміємо Акт Проголошення Соборності України не інакше, як його розуміли його учасники та співтворці. Ми вбачаємо в ньому не тільки формальний державно-правний акт, але здійснення однієї з найсуттєвіших і найосновніших ідей, що до неї прагнули й діямували мільйони впродовж століть. І сьогодні немає між нами такого, хто називав би нашою метою вільну Україну й під цими словами не розумів би вільної й с о б о р н о ї Української Держави. Ми, воєки, пізнали себе й переконались, що ця ідея лелекає у своїх серцях однаково сини Полтавщини й Буковини, Холмщини й Київщини, Галичини й Чернігівщини, всієї частини нашої землі. В довгі ночі на постоях, на фронтах і в запліді, ми мали доволі часу та змоги чути з уст усіх наших друзів-воєнків, що метою їх боротьби є вільна й - вваєне - соборна Україна. Ми були свідками, як, у потвердження цих слів, український старшина, родом із Січеслава, декорував за хоробрість на східному фронті молодого стрільця - гуцула, що з ним поруч стояв неменше хоробрий підстаршина з Вінниччини; подібних випадків із нашого недавнього минулого можна б навести в різних відмінах чимале. Чи всі вони не доказують, що соборність України стала нерозривною частиною й а ш о г о розуміння нашої мети?

Саме таке, воляче ставлення до основних справ нашої визвольної боротьби підказує нам думку, що шлях до єдиності й соборності Української Держави може й мусить бути єдиний: це шлях боротьби, боротьби впертої, завзятої й безумовної. "Тільки зброя волю родить" - співали ми, мамеруючи на вправи і з вправ, коли вивчали володіти цією зброєю. "Тільки зброя волю родить" - лунало з наших грудей, коли - після успішних боїв із

заколотниками спокійного життя одного з наших братніх народів - ми верталися до їх привітних осель, на спочинок. "Тільки зброя волю родить" - гриміли мегафонні, що в час вогневих перерв на фронті були звернені в сторону нашого ворога. Тільки цій зброї можемо довірити ту роль, яку вона відіграла вже не раз, приготувавши прихід таких ясних і величких історичних подій, як дні 22. Січня 1918 і 22. Січня 1919 року.

УКРАЇНСЬКИЙ ДОРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ТЕАТР

Від редакції: Розуміючи потребу вивчення українознавства й маючи на увазі брак відповідних підручників та матеріалів до цього, ми користуємося з увічливості Шановного Автора й подаємо оце - на місці давніх коротких статей - нариси історії українського драматичного мистецтва в добу по революції 1917 року, читаний Автором в циклі викладів у Народньому Університеті. Ми переконані, що статтю-нарисом зможемо досягнути дві цілі: зацікавити й послужити не тільки гуртові ближче zatrudнених театром, але й широким кругам Читачів, та 2. закріпити й поширити друком надбання, досі доступні тільки одиницям.

I.

Большевики дуже любили поширювати твердження, що дореволюційна українська драма була провінційна, що крім В. Винниченка, ніхто не вийшов із українського "гетта". Коли ж дійсно драми Лесі Українки відпадали як малосценічні, коли В. Винниченкові й О. Олесеві не знаходилося жодного місця в історії театру, як політичним емігрантам, то тоді це було справді "українське гетто".

Однак, це було зовсім не так. Існування молоді Української Держави перенесло нарешті театр з етнографічно-побутових режисур. Поруч з існуванням численних цих груп, які ми будемо відмічувати як праві, творяться серед них течія, представлена двома театральними організаціями: Державним Драматичним Театром під керівництвом О. Загарова, та Державним Народнім Театром під керівництвом П. Саксаганського. Ліву течію репрезентує "Молодий Театр" під керівництвом Леся Курбаса.

1919 року відбулося злиття Державного Народнього Театру та Державного Драматичного Театру; одночасно першим керівник О. Загаров подався на еміграцію, деякий час виступав із успіхом на наших західних землях /у Галичині й Карпатській Україні/, а потім, вбачаючи остаточний програш української справи, подався до Москви, на російську театральну ниву. Тоді П. Саксаганський, за допомогою Марії Заньковецької, взявся до організації нової Театральної Справи й досягнув того, що 1922 року повстало міцне тіло у вигляді Державного Театру ім. Заньковецької /назва доходить від вшанування 40-річного ювілею акторки/.

Одночасно від "Молодого Театру" відійшло праве крило на чолі з Гнатом Юром. Таким чином на 1922 рік складалась така картина нашого театального мистецтва:

1. продовжували своє існування численні етнографічно-побутові групи, головним сном на провінції;
2. існував реалістично-психологічний театр /ім. Заньковецької/;
3. проводив свою працю революційно-побутовий театр, на чолі з Гнатом Юром;
4. театр експресіоністично-конструктивний /"Молодий Театр" Л. Курбаса/.

Коли б ми взлилися аналізувати театр етнографічно-побутового характеру, то оцінили б їх як наскрізь консервативне явище, натуралістичної породи, побудоване на штампях наших олавлених корифеїв, плеяди М. Кропивницького. Штучне мистецтво, що наближувалося до ремесла, малоросійщина, що доходила до так званого дражніння хачла, - ось головні позначки цієї групи театрів. Хочу навести один приклад: Як відомо, історична драма з часів Б. Хмельницького "Степовий гість" - Б. Грінченка розпочинається діалогом владного шляхтича Золотницького з його чванливим і пришепетуваним сином Ясем. Золотницький, незадоволений поведінкою Яся, дає йому добру прощуханку. Ясь мало зважає на це.

В оригіналі Б. Грінченка з ремарка автора, де зазначено, що Золотницький сидить, а Ясь стоїть. Притримуючись того, наші корифеї й будували свої перші мізансцени в своїх виставах.

Одного дня довелося мені побачити "Степового гостя" в режисурі П. З. Свою першу сцену він побудував зовсім протилежно в порівнянні до того, що думав Б. Грінченко. Золотницький ходив по сцені, а Ясь, роззавившись, сидів у кріслі. В хвілину найбільшої люті Золотницький підходив до Яся й піднімав його з крісла за комір сорочки, як нарешті дученя. Взаємодіювання дієвих осіб аж ніяк не йшло в розріз із основними думками автора. Режисер тільки по-своєму бачив картину вистави...

Через деякий час після цього, довелося мені зустріти режисера Л., який теж ставив "Степового гостя". Цей майстер точно притримувався ремарок Б. Грінченка. Мені пригадалась цікава режисура першої сцени, роботи режисера З. Зродилася думка довідатись, що каже режисер Л. на такий задум /знехтувати ремарку автора/. Тоді я обережно зробив йому завагу, подаючи такий план виправдження першої сцени "Степового гостя", як то робив режисер З. "Ні, - вислухавши мене, сказав Л., - то ніяк не підходить, бо так, як я домагавсь, робив М. Садовський..."

Властиво, в такому плані й працювали етнографічно-побутові групи в час 1922 року, а після 1934 й там більше.

Реалістично-психологічний театр /у нашому поділі - друга група/ робив цілий ряд шукань у напрямі романтизму у. Його першим мистецьким керівник, П. Саксаганський, а згодом - Борис Романицький, активно домагалися цього.

Реформи Саксаганського зводилися до наступного: 1. в гаузі репертуару вводити, поруч із українськими, твори світової класики; 2. серед акторів повести працю не тільки сіжучу, що в'язалася із приготуваннями виставами, але й педагогічну, щоб дати акторам старшого покоління початки психологічної акторської школи; 3. вести окрему педагогічно-виховну працю з молодими талантами; 4. режисерську частину поставити на рівень світової режисерської праці.

Треба сказати, що це практично було цікавіше проведене. В творчому портфелі Саксаганського знайшлися "Розбійники" Ф. Шіллера, "Урільє Ассоста" К. Гудінова, "Вільгельм Тель" Ф. Шіллера і "Отелло" В. Шекспіра. Цю останню він режисерував 1925 року.

Його наслідник - Борис Романицький - став зпочатку рішуче на цей шлях, але вимушений відійти П. Саксаганського, на якого дивилися косо офіційні урядові чиновники, бачучи в ньому "буржуазного націоналіста", змусив приглушити шукання національної форми через психологічну майстерність корифеїв.

Третя група - революційно-побутова /театр ім. Франка під керівництвом Гната Юри/, зпочатку вводила міцно до репертуарів Я. Мамонтова, або ранніх і Микитенка й М. Куліша, та мала свою величезну динаміку. Дедалі театр губив все більше свій стиль, а з переїздом до Києва загубив його в "еклектичному морі" Мамонтова - Софокля - Шекспіра - Газенклевера - Куліша - ось воно. Вистави нерівні й вирішені в різних стилях. Перед війною 1941 року Театр ім. Франка голосно виголосив, що він волею стати "Українським... Московським Художнім Театром". Це означає, що він підтримував офіційно стиль соціалістичного реалізму, про який ми будемо говорити нижче.

Четверта група була представлена "Молодим Театром" Л. Курбаса, згодом - "Мистецьким Об'єднанням "Березиль". Здобувши освіту в Відні, Л. Курбас приніс із задоволенням експресіоністичні впливи. Експресіоністи в сценічній діяльності вдовольнялися широким використанням теорії англійського театального реформатора Гордона Крега, який хотів дати на сцені не наслідувану, лише вільно стилізовану природу. Цей талановитий новатор відкинув цілковито у своїх теоретичних працях поняття театральної декорації, як засіб до збудження людської діяльності, та витворив теоретичні закони зовсім безбарвної, немальованої сцени, сцени виключно архітектонічної, зложеної з котар, сходів, тяжких квадратів, по яких перебігають комбіновані снопи рефлекторного світла.

В такому середовищі рухалися актори - патетичні декламатори. Вони виконували рухи, скопійовані від робітників при вартаті. Л. Курбас визнавав тільки такий реалізм, який є "опертий на активи, а не на пасивне світосприймання."

До театру прийшов новий глядач із робітництва; він був активним глядачем і вимагав зрозумілого для нього репертуару. Але свого власного не було. Довелося брати Кайзера, Штернгейма й інших і звернутися до перерібок романів американця Сінклера /"Джмі Хігінс", "Газ"/. Там було широке поле до показу техніки виробництва, там могли актори добре вправлятися у копіюванні виробничих рухів.

Далішні шукання Л. Курбаса перейшли площину класичного репертуару /"Макбет" Шекспіра, "Жакерія" П. Меріме/, спроби ревізії старого класичного репертуару /"Пошились в дурні" М. Кропивницького, у поставі вихованця Курбаса, молодого режисера Савста Лопатинського/ та ревізії вистави, до яких наближалася й перша вистава в "Березолі" М. Куліша - "Хулій Хурин".

Від часу приходу до цього театру Миколи Куліша "Березиль" стає центром всього мистецького життя, а творчість останнього підтримує всі цінні початки М. Хвильового, в неоромантичному стилі. Театр Л. Курбаса виходить у широкий світ і своїми виставами здобуває перше місце на міжнародній виставі в Парижі 1927 року. Майже 17-річна праця Л. Курбаса, як відомо, різко перервалася його арештом і засланням 1934 року.

Так званий "похід проти формалізму", започаткований тим, що в Московському Каєрному Театрі зняли з репертуару виставу "Богатирі" Д. Бідного, примусив усі українські театри "чесатися під один гребінець", працювати під стилем Московського Художнього Театру, ставати "українськими мжатовцями", як ми вже раніш вказували, згадуючи театр ім. Франка. На шлях вимушеного чхатовського епігонства стало й нове мистецьке керівництво театру "Березиль", в

особі Михайла Крушельницького, й Театр ім. Заньковецької. Одночасно, крім "мхатовщини", період після 1934 року відрізняється ще двома яскравими рисами: зовнішньою ефектністю й нездоровою тенденційністю. Всі ці три явища слідні єдиним офіційно визнаним стилем - соціалістичним реалізмом. Початок дав Йому М. Горький у своїй промові на

з'їзді письменників СРСР 1934 року. Цей стиль відзначався: 1. присутністю позитивного героя - апологета офіційних урядових чинників; великий збірний тип; 2. широким струмом фольклору, що приводив до змальовування пафосно настроєної натуралізованої маси.

д.б.

БенґЕ СТЕПОВА ПРИГОДА

Буде вже з триста років тому, літом, у серпні місяці, наддніпрянським степом гнав гальопом коня вершник, закурений зеленкуватим пилом трав. По його заклопотаному обличчю й безнастанному цвяхкині нагаєм по клубах зарного вже коня, можна було догадатись, що він кудись дуже поспішав або, принаймні, від когось утікав.

Зрита набік шапка-бакірка, з малиновим шпиком, синій тканий хупан і такі ж шаравари, пістоля за червоним поясом, крива невеличка шабля на боці - все це разом виказувало його приналежність до Війська Запорізького. В одій руці, як уже згадувалось, тримав нагай, а в другій - поводи і тією ж рукою підтримував дівчину, котра руками обвивала його шия, а голову тупила до його грудей. Її довге, чорне волосся тріпав своїм полудвом стрічний вітерчик, а як кінч вганяв у чагарник, то воно чіплялося за верхівки дикого терну... Запінений кінч немов би здичавів; сказано біг рещтками сил.

Вершник із дівчиною таки не поспішав нікуди, але втікав. Кінна група, людей на 50, показала з-за горба і, розсипавшись по степу, гналася за ним. Не були це ні татари ні молдавиани, що тоді часто гуляли по степах наших. Були це також козаки, тільки не з Січі, а реєстрові, що жили по містах, стояли в службі в полквіх.

Відстань поміж цією групою й козаком із дівчиною помітно зменшувалась. Коні переслідувачів таки гальопували скорше, ніж кінч утікачів, котрий скоро знесиливався під подвійним тагарем і тратив на швидкості.

Утікач часто оглядався і це дуже бив коня нагаєм. Ті, що гнались, почали свистіти і кричати, щоб він зупинився.

- Станемо, Олюнцю, - сказав козак дівчині. Ця ще дужче притиснулася до його грудей і ледви чутно прошепотіла:

- Тікаймо, Гряць... Може ж, таки втечемо... Вони во'ють тебе...

- О, ні, дорогенька, вони не во'ють мене, бо нема серед козаків, січових чи реєстрових, різниці, а є тільки лицарі... Але вони заберуть від мене тебе...

- Не турбуйся, коханій! Коки буду жива, не відіду від тебе й на крок... Або мертвою заберуть...

Кінч уже не біг гальопом, трусив легком рессю, - знесилилась розумна тварина, ця вірна козацька підмога в нечислотної хвилини.

- Таки станемо - вирішив козак і зупинив коня. Легко поставив дівчину на траву, а потім сам ізстрибнув з сідла. Пригорнув Олю до себе однією рукою, другою тримав коня, що важко відсапувався.

- Не бійся, кохана, - впокоював він дівчину. Зона переляканими оченятами дивилась на нього так любовно і ніжно, що Гряцько не втерпів і склав на її уста гарячий поцілунк, хоч простий чоловік в такому становищі не дозволив би собі на це. Де вже тут до поцілунків!

- Вспокоїся, Олюнцю... Як схоже наш Господь Великий, так і скінчиться все це.

Переслідувачі враз оточили втікачів і загарцьовали на конях. Один із них, високий, вродливий, в червоному хупані, підпоясаний сріблом кованим поясом, за яким стреміли дві пістоли, відхав наперед і пристав.

- Опанасі - гукнув.

З гурту відхав чубатий козак, без шапки, і зупинився біля нього.

- Візьми коня! - наказав високий.

- Слухай, пане сотнику!

Пан сотник схопив з сідла і передав поводи Опанасові. Сам підійшов до втікачів і зупинився в двох кроках від них. Посміхнувся в ус, не й підкрутив його кінчик, мовляв, таки не втекли від мене, вражі діти...

- Чи ж добре оце, козаче, красти в сотника ляжку? - сказав і пронизав своїми чорними очима Гряцька.

- А чи ж добре, пане сотнику, силою тримати біля себе невинну дівчанку? Це вже не по-лицарськи...

- Ну, - тупнув ногою сотник, - не патякати! Іди сюди, Олю, не бійся... звернувся до дівчини.

Дівча ще щільніше пригорнулося до козака. Реєстрові козаки переморгнулися, мовляв, дістане наш сотник обличчя...

- Та що ви, пане сотнику, панькаєтеся з ним? Стукніть того бугая, а її на коня й гайда... Бо ж нема часу...

- І то правда - potwierдив сотник. - Хлопці, ану свід!

Кількох козаків злетіло з коней і підбігло до сотника. Лихими очима дивилися на Гряцька.

Запорожець випрямився, з погордою глянув на реєстрових.

- Гей, гей! - вигукнув. - Бусурмени ви, чи християни? Та бусурмени, і ті не збивають козаків наших оттак, в потилицю... Нема то більшої чесноти, як на Запоріжжі... Ах соромно мені, що ви зветесь козаками... Якщо зробив я ко-мусь кривду і він хоче зо мною порахуватися, проду, один на один... Клянуся, що не сплямляю своєї честі в рівній двобою.

Сотник почервонів, аж відвернувся з сорому. Дав знак рукою, щоб козаки відійшли... Лихився сам, проти Гряцька й Олі.

- Воно й не личить християнам битися за дівчину, немов би за ясир, не поспитавши її самої, хто їй більше любий... Та коли справа так стоїть, то ліпше рішати її по-лицарськи, поединком - промовив Гряцько.

- Значить, хочеш битися зо мною? - гдузував сотник і поклав долоню на рукоятку шаблі. - Добре...

Відійшовши на середину штучно влаштованого вершниками кола, вийняв шаблю з піхви й попробував пальцем лезо. Гряцько вчинив те саме. Дівчина вхопила його за плече:

- Не треба, коханий... Він во'є тебе... - і ясні слези покотилися з її очей.

- Чічого, дорогенька... Для козака найдорожча честь...

Дві шаблі схрестилися в повітрі, противники віталися. Описля розійшлися на п'ять кроків і двобій почався. Сотник нападав. Стрибав як рись, забігав з усіх сторін. Гряцько ледви встигав відбивати його вимірені удари. Шаблі дзвеніли одна об одну.

Два степові орли зчепилися, не хотіли уступити один одному. Волилі пролити кров, ніж опісля терпіти зневагу батьків та товаришів... Кожен хотів дотримати звичаю: "хоч наложи життя, але честь збережи"... Кілька разів шабля сотника звисала над головою козака, але цей в час відскакував і лезо зо свистом сікло повітря. Гряцько відбивався... Інколи й сам старався нападати, але чевдало: сотник парував його напади. Був вправніший із шаблею.

Вершники зайшли з коней і цікаво приглядалися двобою. Аж утомилися глядіти. Уже більше пів години обидва суперники намагалися викінчити один другого. Та вислід не було.

Нарешті, сотникові вдалося зацепити свою шаблею доку Гряцька і той заювився кров'ю. Дівчина аж скрикнула. Відвернулася від цього видовиська, притулила свою голівку до кінської голови й заридала. Судорожний плач струнував її плечима. Реєстрові спочутливо дивилися на неї і в кожного на обличчі завився вираз жаю до цього чорного двобоя.

Гряцько не обтирав крові. Розюшений, як хрипів, і не зводив очей із сотникової шаблі. Та всім було ясно, що Гряцько таки програє. Його шабля вже не так певно відбивала удари противника, сам він тинявся, як п'яний. Сотник все більше наслідав на нього...

Всі так перейнялися поединком, що й на завважжя як на обрії зналася курава, а трохи згодом виринула сідка вершників. Як уже зовсім близько затупотіли кінські кося та, зоглянувшись та до коней. Але пізно; вже були оточені запорожцями, що їх пізнати можна було по малинових шаблях, які звичали з шапок на плечі.

Поединку як не було. Сотник і Гряцько окочили своїх коней. На якийсь час витворилася напружена мовчазна ти була тільки, як хрпіли коні. Обидва сторони, якось поглядали по собі. Нарешті, з гурту запорожців виїхав в сідло старший вершник. Оглянувся кругом і самопевно сказав:

- Реєстрові?

Ніхто нічого не відповів, і тільки сотник піднімав голову.

- Так - промовив тихо.

- Ага...

Тут запорожець гукнув на свого джурку, зліз з сідла та передав коня. Помітив Гряцька й його закривавлене обличчя.

- А що ж то запорожець тут поробляє? - підійшов олижче. - Гряцько Максименко, матері його хрін! Ну, може, ні?

- Вгадали, батьку... Він самий... - potwierдив козак.

- Чому в крові? - допитував старшина.

- Та, батьку... - і зам'явся Гряцько.

Отаман аж телер запримітив дівчанку.

- А це що за краля? ...

- Та це моя наречена, батьку... Донька лісника з-під Самари... Кохас мене і хоче стати мою дружиною, але...

- Але?... -

Гряцько замолок.

Отаман повернувся кругом, довго дивився на сотника, аж цей знікотив.

- Але хтось у дорозі стоїть тобі, не так?

- Та, так... - відповів козак тихо.

- Хто ж це він?

- Сотник реєстрових...

- Ха-ха-ха! - зайшовся сміхом отаман. - Оце так

оказія! Ну, подумайте собі! Це ж він, мабуть, і шарнув тебе по лиці?

- Так, ми билися...

Отаман враз нахмурився. Поглянув на дівчину, наче б розважав: варта того врага дочка, щоб битися за неї?...

- Красна дівка, нічого сказати... - сказав углоос Оля засоромилась, почервоніла, аж мак.

- Як звешся, дівчино? - спитав її отаман.

- Оля...

- От, і добре... Як це ти, козаче, - повернувся до Грицька, - уключив в гречку? Дуже добре тебе пам'ятав з бою під Гайдами... Був козак, як дуб і... обабився. Знаєш, яка кара хде тебе на Запоріжжі?...

- Знав, батьку, але ж я вже випивався з коша... - винувато промовив козак.

- Та ну? А калъ такого козака... Та що ж, добре знав, що інколи серце перемагає розум і немає йому струму в його забаванках...

Отаман знову вийшов на середину.

- Ану, пане сотнику, підійди сюди... Реєстровик без надуми виконав бажання.

- Іди і ти сюди, Грицько... І дівчина також... Цю справу вирішимо справедливо - всімхнувся старий запорожець і звернувся до дівчини:

- Кого кохаш, дівчино? - суворо запитав, як батько доньку перед весіллям.

Засоромлена дівчина новчала, похиливши голову.

- Відповідай, не бійся... Оля поглянула на Грицька, щасливий усміх з'явився на лиці.

- Його, Грицьку... - тихенько промовила.

- А ти ж тут при чім, пане сотнику? - Не безіронія в голосі запитав реєстровика.

Сотник почервонів, як хлопчак.

- Все... Бері, Грицько, своє Оля та не забудь і мене покликати на весілля. Шкода такого козака, але нічого. Хай Бог пошле тобі багато дітей, і всіх хлопців, щоб мала чим наповнюватися мати наша, Січ Запорозька... А різнитися між собою, та це й за дівку, козаками таки не годиться...

Підійшов до коня, вискочив у сідло. Рушив перший, січовики за ним.

В слідах від кінських копит випростовувалася землята трава. І довго ще дивилися за запорожцями задумані реєстрові.

ЩО НОВОГО В СВІТІ

ОГЛЯД ПОДІЙ

НА МАРГІНЕСІ

Вісті, які надходять з усіх сторін світу, вказують на це, що Різдвяні Свята і Новий Рік не принесли ніякого відпруження чи суттєвих змін у міжнародному житті. Зміни, коли й наступили деякі, то тільки загального характеру і хіба в дечому заважили на ході політичних дій.

Франція.

У Франції уряд Блюма проводить всі нові зарадження, які мають на меті піднести рівень господарського життя і зміцнити країну з нутра.

Розплянвану знизку цін уже здійснено і в житті вона вже успішно дати зовсім задовільні висліді.

У державі вводиться новий чотирирічний план, що в першій мірі передбачає відбудову і модернізацію важкої індустрії. У зв'язку з цим, французький уряд задумує спровести до краю 250 000 чужоземних робітників, в чому 200 000 італійців, і притягнути до праці 500 000 німецьких полонених.

Донесення з французького Індокитаю говорять про те, що обі приборкують усе поважніші розміри. "Чим, що до Індокитаю постійно надходять французькі підкріплення, війська республіки Фітнам цілий час наступать і зараз наближаються до міста Ганой. Уряд республіки час в своїх руках фабрики, що продукують гранатомети й гармати, і тим він від нікого незалежний. Коментатор фітнамського радія обвинувачує французів у вживанні газів. У випадки в Індокитаї вмішались тех інші уряди. І так, наприклад, британський конзуль вивідав до прем'єра республіки Фітнам листа, в якому торкається справи 200 французьких закладників та домагається їх звільнення.

За найновішими повідомленнями, велике число німців, що служили в чужинському легіоні й прибули на здуршення постанови перейшло на ворожу сторону.

Французьке міністерство оборони видало всім босам частинам наказ бути готовими для служби в Індокитаї.

Польща.

Чим, що уряди Америки й Англії закликали Польщу до проведення вільних демократичних виборів і вільної виборчої пропаганди, вибори перенесено на день 19 січня, а передвиборча кампанія далі ведеться "в демократично-польський" спосіб.

Вправді, демократичний Блок Польщі поголосив маніфест, в якому гарантує волю слова, преси, а передусім - широкі права католицької церкви, але, здається, тільки на папері.

Провідник Селянської Партії - Миколайчик заявив удруге, що його партія збоикотує вибори, та гостро скритикував урядове цюкування його партійних однодумців. Миколайчик рішуче зажадав звільнення з тюрми поверх 100 кандидатів його партії, що їх під різними претекстами арештували. Цювагу ситуації в державі можна розцінювати вже бодай з цього факту, що польська поліція начислює понад 170 000 людей, і наділена більшими правами в діяній сача армія. Арештування в Польщі вказують, що головним завданням польської поліції є не поборовання партизан, але розгромлення і знечення легальної

Селянської Партії, яка водночас являється опозицією. За словами ген. Гроша, варшавській поліції недавно вдалося натрапити на сліди різних підземних і терористичних організацій. Поліція захопила змовників при їх праці й багато з них заарештувала. При арештованих був знайдений відпис листа до Миколайчика, в якому закликають його збоикотувати вибори. Крім того, арештовано ряд членів терористичної організації "Вольносць і Неподлеглосьць". Польський уряд твердить, що ця організація має зв'язки з генералом Андерсом і Миколайчиком.

Америка.

Подія, що наступила в Америці, була несподіванкою не тільки для Америки, але й для Європи та цілого світу. Готперішній міністр закордонних справ Бірнес уступив зо свого становища, а його наслідником став Маршал. Особа Маршала тісно зв'язана з американською політикою. Він був присутній на конференції в Ілті, Потсдамі і в час війни Маршал був шефом генерального штабу американської армії, а останньо генерал перебував, як посланник Трумана, у Китаї. Американському народові він знаний головню як реформатор американської армії.

Самий Бірнес своє уступлення пояснює поганим станом здоров'я та добавляє, що на свій крок він був рішений ще навесні. Це, що він задивився на своє становищі до сьогодні, оправдує бажання працювати для добра свого народу.

Президент Труман прийняв, вправді, до вільного уступлення Бірнеса, але зробив це неохоче. В своїй політиці Бірнес показався добрим дипломатом. Де цього вимагала справа, йшов на уступки, натомість твердо стояв при своєму, де були загрожені інтереси держави.

В Америці, чимоза заперень уряду, сподіваються, що зміна на становищі міністра закордонних справ матиме великий вплив на закордонну політику Америки.

Загально генерала Маршала вважать безпартійним і добрим знавцем комунізму та далекосхідних справ.

Можливо, що Америка відчула потребу сильного керівника закордонної політики, політика, який був би в силі оборонити порядок світу на майбутній конференції в Москві. Віримо, що вибір генерала був влучний.

В КІЛЬКОХ СЛОВАХ

Американська військова поліція в Баварії нашла приватний літак, яким втекли німецькі полонені, правдоподібно, з французького полону. Учасники тієї "ескапади" втекли в лісі і знайшли схоронення серед цивільного населення.

Заступник совітського торговельного аташе в Мексикю, Алексєєв, за посередництвом свого правного заступника в Нью-Йорку, повідомив, що він зрїкається свого становища й шукає схоронення в Америці.

Алексєєв, як він це сам сказав, рїшився на це тому, що побачив, як рїдить уряд Сталіна. Він виступив гостро проти генераліссімуса й зазначив, що російська внутрішня політика побудована на цілковитій ізоляції російського народу від демократичних країн.

"До чину, римляни!"

Дві події закарбувала на своїх сторінках преса повесних часів, події, які, вправді, проминули без більшого відгону, проте ж своєю суттю не менше, мабуть, маркантні від першої з краю мирової конференції. Перша з них - це міжнародня зустріч діячів західно-європейської культури в Генф, друга - маніфестація вірних церкви мас у Римі. Як перша між іншим, так друга в цілому торкається відносини людей до Бога, церкви. Куди? - ось основне питання, що на ньому зупинилися однаково вчені в Генф, як і римські юри, як увесь повесний світ. - За ідеалізмом, чи матеріалізмом, нігілізмом? За Богом, чи проти Нього?...

Відрядними тут являються два явища: світ затривожений існуючою кризою й шукає шляхів для виходу з неї. Де причина упадку християнської моралі? Чи в самому християнстві?.. Відповідь дає швейцарський "фатерланд": "причина не в слабості християнських правд, а в слабості християн, які заступають ці правди... Люди заперечують Бога, та із-за цього від сумнів паде не Божа, але людська гідність". Дещо іншу думку заступає російський християнський філософ Бердзєв. Він пише, що причини безбожництва лежать у відсталості церкви від життя, й тому закликає: "Лицем до світу! Лти нога в ногу з усім новим, поступовим!" А що людство необхідна віра в Бога - прекрасно відчув католицький письменник Жорж Бернанс, який у Генф говорив: "Панове! Ось бачите Лїдину на хресті! Велика сензація! - Найкращий лік від комунізму!..."

Добре відзеркалення настроїв краюї частини світу - згадана демонстрація в Римі, про яку говорять як про найбільшу подію в повесній Італії. Римська демонстрація вірности Богові, церкві - це ніщо інше, як відрух протесту проти востаючого комунізму, а з ним - безбожннства, відрух, що собою захопив найширші маси /250 000 людей!/, почавши від керівників держави /премієр де Гаспері, провідник партії Уомо Авальонкве - Де Діаніні і і./, до самих низів.

Розцінюючи це явище, дапа в промові до демонструючих говорив: "Ніколи до ввесь час до війни не мав Рим більшої місії, як у цій годині. Як на початках християнства, так і сьогодні важливим є ключ: За Христом, або проти Христа! За Лого церкву, або проти неї! До чину, римляни, вибила година пробудження!"

Дійсно, як на початку християнства, чи пильно слухавмо ударів чарівного годинника й бажасмо, щоб "година пробудження" захопила не тільки групу європейських культурних діячів, до радилі в Генф, не тільки 250-тисячну юрбу римлян, але - і то можливо найширше - цілий широкий світ. -н-

Останні австрійські полонені, в числі 50 осіб, покинула Англію й відіхали до Австрії.

Радіо Берлінгтон повідомляє, що СРСРський Союз погодився нав'язати дипломатичні зносини з урядом Сіму.

З ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ

Орган КПВУ "Радянська Україна" помістив на своїх сторінках цікавий звіт із вересневих зборів інтелігенції Львова. Присутній на зборах заступник голови "ради міністрів УРСР", М.Бажан, закликав присутніх до "необхідного й рішучого посилення боротьби з усіма спробами протягнути буржуазно-націоналістичні концепції Грушевського та його школи" в висвітлюванні історії України й української культури. Заклик Бажана підтримав декан математичного факультету університету ім.Франка, М.Зарицький, і письменник Я.Галан, заявляючи, що "закляті вороги українського народу, українсько-німецькі націоналісти, використовують у своїй роботі писання буржуазного історика Грушевського".

Промовляли також професори: Крип'якевич, Терлецький, Гудинський, про яких у звіті говориться, що вони своїми промовами вказали "надто повільне визволення старого вантажу і не вдолівали учасників зборів".

Чи не різнозначна така завжди зписанню членів на листу кандидатів до "очищення"?

З чеської преси довідуємося, що радянське представництво у Празі, з нагоди роковин жовтневої революції, "вселаскаво" обділило всіх емігрантів б.горожан Росії /отже, також українців/ "амністією" й радянським громадянством. В повідомленні про це говориться, що з-під загального правила війнати ті особи, які "постійно й свідомо шкодили своїй батьківщині".

Цікаво знати, що брали за основу бєльшєвицькі чиновники, коли проводили поділ на "шкідників" і "благонядкожних"...

На сторінках "Українського Робітника" знаходимо вістку, що з Європи до Канади прибула відома в українському світі родина Русових. Всі члени родини нав'язали вже співпрацю з тамешніми організаціями й установами.

На терені західно-алантійських окупційних зон Австрії, - читаємо в "Останніх Новинах", - була проведена збірка "На фонд хворому політ-в'язнев!" У висліді зібрано 14 025,04 шилінгів готівкою й поважно - як на еміграційні відносини - кількість харчів. Зібрані гроші були зукиті на сплату довгів австрійським лікарям за лікування хворих і розділені між німецькі жертви тюрем б.гітлерівського режиму.

В днях 7-8.12., в Зальцбургу відбувся з'їзд культурно-освітніх діячів української громади Австрії. Предметом нарад були актуальні культурно-освітні та організаційні справи громади.

В час нарад у всіх таборах Зальцбурга відбувся ряд театральних та музичних імпрєз, яких завершенням був концерт у Великій залі зальцбурзького "Модартєум".

На естрадах Віртембергії, в жовтні м.р., а останньо - в Австрії, виступав знаний уже на еміграції хор проф. Л.Туркевича. В програмах своїх концертів хор репродукував твори таких мистців як Бетовен, Моцарт, Брамс і т.д. та українські народні пісні, в обробці українських композиторів. Виступи принесли великий успіх та славу однак хоріві, як і українській музичній культурі загалом.

Рівно великими успіхами серед своїх і чужинців може похвалитися українська п'яністка Дарія Каранович-Гордінська, що минулого місяця виступала, м.і. в зальцбурзькому "Модартєум". Українська й чужинецька преса принесла в нагороду артистці дуже прихильні рецензії.

Чеське видавництво "Свобода" у Празі видало переклади всіх творів Василя Стефаника, Леся Мартовича та Марка Черемшини.

З ПРЕСИ

Мільйон людей где...

Щоб поінформувати наших Читачів з опиніє світу про скитальщину, містимо в скороченні статтю, яка під вище наведеним наголовком появилася у швайцарському часописі "Ді Вельтвохе". В статті читаємо:

"Один мільйон людей, з незломною волею жити, вичікує в напруженні на щось... І це сьогодні, в новому році, державні мужи не знають, що з тими людьми діяти."

Власне, мова не про один мільйон людей, а тільки 800 000, бо приблизно 200 000 інших - це рештка великої мандрівної хвилі, яка від часу капітуляції Німеччини змаліла з 7 мільйонів до сьогоднішнього числа. Але й цей мільйон офіційних скитальців "зайвий". Приблизно половину з цілого числа становлять поляки, відтак ідуть: балти /180 000/, жиди /170 000/, рештки українців, угослав'яни, румуни і застрашача кількість росіян, які підшавляються під інші національності, щоб у цей спосіб не покласти під розпорядження, згідно з яким усі європейські горожани мусять вертатися до своєї батьківщини. В жовтні, минулого року, Господарський і Соціалний Комітет при ООН звернувся до держав-членів з запитом, чи і в якій кількості вони готові прийняти людей, що з остраху від політичних переслідувань не вертаються на рідні землі. Відповіло тільки 23 держави, отже менше ніж половина всіх членів. Інші, заявляючи, ніякої відповіді не дали, і тим тільки доказали свій егоїзм. Бразилія, яка в своїй першій шляхетності обіцяла прийняти 100 000 до 200 000 біженців, тепер повідомляла, "що не може подати навіть приблизного числа людей", яким могла б дати дозвіл на в'їзд у свої кордони. Англія виповілася, що, по можливості, постарється "подати росіяні родини з їх членами, які вже живуть на території англійської імперії". На жаль, цієї ласки зазнало тільки 2 000 людей, а додатково - 1 000 балтійських жінок, що зараз зашукані як служниці й помічальки в англійських лічницях. Франція дала згоду на прийняття 5 000 людей, Аргентина подала високе число, але водночас обмежила його застереженням, що допускати тільки певно означені "раси" і "спеціалістів". Єдино Домініканська Республіка й Ліванон беззастережно відкрили свої двері. Але хто може знати, в яких скандальних невідомих умовах прийдемося працювати, нпр, в Домініканській Республіці...

Минулого року Ля Гвардія, перебуваючи в Європі, намагався силою зліквідувати питання скитальщини. Полякам видали наказ, без уваги на це, чи вони собі бажать цього, чи ні, вертатися до батьківщини. Більшість польських утікачів не пішла за наказом; українці знали, що вони, як "невигодна міншина", після свого повороту будуть заслані. Пославлені перед вибором: їхати, або лишатися в Німеччині на вегетатію, вибрали це друге, мимом, що в його перспективі стоїть ще темніше майбутнє. А ООН і на це не звертала більшої уваги. Останньо вона облизала призначений скитальцям бюджет з 193 954 000 доларів на 146 мільйонів.

Тим часом мільйонове число біженців не маліє, а навпаки, постійно росте депривом нових зє Сходу, число ж новонароджених вирівнює, а то й перевидає, число тих, що вмирають. І так мільйон вигнанців где, і півтора року по війні не знає, що з ним станеться.

Тіто в Істрії

Італійський часопис "Коменто" з 10. 12.п.р. помістив на одній з своїх сторінок статтю-репортаж про життя італійського населення Істрії під правлінням Ігославії. Часопис виступає гостро проти нєлюдських і ганєбних учинків угослав'янів, насвітлюючи жито, що його веде місцеве італійське населення.

"...одна ідеологія й жоден світогляд не можуть допустити до таких ганєбних учинків, які тепер мають місце в цивілізованому світі й яким світ є сьогодні світот. Саме в такому трагічному положенні бачимо сьогодні італійське населення Істрії по його угослав'я"

ці уважають крайньо ворожим, таким, яке треба негайно знищити.

Таке підчинення італійського народу насильству почалося ще в вересні 1943. Ще під німецькою окупацією партизани Тіта ненавиділи італійців, навіть тих, що боролися разом з ними проти німців. Траплялося, що "тітовці" свідомо віддавали їх у руки німців, а потім же й переслідували їхні родини, грабували майно вдів і сиріт.

В жовтні 1943 видобуто біля Альбоні 80 трупів, а в місцевості Семеж не можна було їх похоронити, бо були вже розкладені. Після зайняття Істрії нацистами, було заборонено вести дальші розшуки, тому й досі залишилося багато ще нерозкритих могил, як ось біля Сан Домєніка, Крєвато й інших місцевостей. Там спочивають незлічні жертви, жінки, чоловіки й діти, помордовані за саму тільки приналежність до італійської нації, несправедливо й невільно названі фашистами.

1. травня 1945 Істрію зайняли війська Тіта, й одночасно почалося нове переслідування, нові депортації. З містечка Партоле вивезено 167 осіб, з Ровіно - 170. Пізньо начислює 560 виселєнців, Керєс - 100, Монтона - 56.

Поверх сотні людей розстріляно й викинено в море. Страхіття ж концерт траційнопо табору Боровнік не є менші як Вухєнвальду.

Коло Орсєре віднайено 15 забитих мужчин; в тому числі було 5 партизан, які боролися рам'я в рам'я з югослав'яньськими повстанцями, що ім, однак, вдалося видобути з північної Італії. В Ровіно застрілено пострілом у потилицю партизана Колі, зате, що він не був італійською відзнаку. В Пізньо згинуло трьох братів Стефані, яких переслідувано ще за часів фашизму.

Між засудженими на примусову працю є Зустович із Альбоні, якому присудили 5 років робіт. Подібна доля стрінула й комуніста Будігча в Ровіно, колишнього члена Комітету звалолення Істрії.

Протягом тільки 20 днів, тобто між 10-им і 20-им вересня, партизани Тіта воли не менше як 600 італійців, між якими не бракувало священників і жінок. Дня 30.вересня номеровано без ніякого процесу, без найменшої тієї законодавства, в найбільш жахливий спосіб багато італійців, яких зв'язувано по двох колірним дротом і щойно тоді розстрілювано. Прж цьому, нерідко, пошлєний тагнул за собом до ями ще живого друга.

Підсумовуючи жертви тітовського режиму, находимо такі цифри: в містечку Пізньо мало 65 помордованих, Партоле - 49, Орсєра - 28, Ровіно - 23, Пінкєвєнте - 23, й багато інших містечок і сіл було місцем таких жахит.

Коли закінчилися насильствє виселєвання й масове розстрілювання, Тітові опришки почали грабувати італійців уже на більшу міру, а переслідування звернули обобляю проти духовенства. Відомий є факт, що тітовці обстрілювали авто, яким їхав архієпископ Родоссі; перепику усіх священників цензуровано.

Велику роль відіграють агенти й доношки. На десятках італійців припадає один конфідент. У деяких місцевостях і підприємствах, як от у копальні в Арєі,

заборонено говорити по-італійськи.

В Істрії тепер не існують ніякі кодекси ні права. Давні італійські закони знесені. Італійцям забороняють заходити до готелів і ресторанів. Всі ходять похнюпєні, захурєні, перелякані. Всі бояться власної тіни. Не існує там ніяке умовє й товариське життя.

Населення Істрії покладає надію на Ложу /а може й людську/ справедливість. Поки що паризька конференція засудила його на рабство. Відозви та прєханні, скєрєвані до західних потуг, не принєсли жодного вислєду.

Черєклав Лєбо.

ВСЯЧИНА

Кого прийме Канада?

Канадський Інститут Прилюдної Думки провів настрої канадців щодо допущення імігрантів до Канади. Більше сотні осіб, з різних сторін Канади, різного віровизнання, професій, політичних переконань і суспільного стаду, яких про це запитали, заявили в більшості за допущенням імігрантів /75 % за, 18%

проти, 7% не відповіли.
Запитані висловилися також щодо кожної раси. І так заявилися відсотково про т и допущення: японців - 60%, жидів - 49%, німців - 34%, росіян - 33%, негрів - 31%, італійців - 24%, китайців - 24%, середньо-європейців - 16%, українців - 15%, поляків - 14%, інших - 3%.

Запитані керувалися працевитістю окремих рас, нахилом до асиміляції, чесністю, миролюбністю, політичною поміркованістю та толеранцією. Перевірка виявила, що в західній Канаді менша нехить до емігрантів не англо-саського походження ніж у східній Канаді. Найбільш поганими емігрантами, поза англо-сасами, є скандинавці, а після них - поляки й українці.

Неписьменність у світі.

Бритійський учений Гаксдей, директор організації ООН для опрацювання, науки й культури /УНЕСКО/, у своїй промові заявив, що найважливішим завданням його організації буде поборювання неписьменності. За обчисленнями, в світі частяє це 55% неписьменних.

Випава по золоте рудо

/з німецького/

Коротенька телеграма, на яку дедки всі звернули увагу, сповістила світ про те, що недалеко Росія, Англія, Америка, Аргентина й Чіле розпочали міжнародні перегони до осянення багатих зложів урану в Антарктиді. В темряву полярної ночі не побоялись піти люди, щоб в дальшому переслідувати свої інтереси... На якій основі посунули туди держави, що, як Росія, Чіле, Аргентина, не мають там ніяких прав - не знаги. В дійсності, аж одинадцять держав бере участь у змагу за Антарк-

тиду.
Антарктида, отже простір довкруги Південного бігуна, це величезний, льодою покритий континент, що в своїх недрах, крім уранія, скриває ще багатство інших земних скарбів. Цей природно-географічний континент поділений на 5 зон, до яких - кожна по одній - зголошують свої претенсії: Австралія, Нова Зеландія, салькляндські острови, Норвегія й ЗПА. Остання з названих держав свої домагання базує на факті, що одними з перших дослідників Антарктиди, піонерами науки в тій ділянці, були американці Вірд і Ельфорт. Досі конгрес не ратифікував і не узаконив американські претенсії, так, що статут цієї п'ятої зони правно ще не оформлений. Десята держава, що безпосередньо зацікавлена Антарктидою, це Франція, яка претендує на 180 км довжину й не широку смугу побережжя на південь від Австралії.

В сучасному, в Маргаріте Бай, на південь від рогу Кап, працює англійська експедиція. Мішана, шведсько-англійська, вже в дорозі, а американські в останній стадії приготувань. Американці, як звичайно, свою групу вивчували в найкраще й наймодерніше середдя і, нема сумніву, праця цієї групи увінчається успіхом.

Австралія, яка в 1939 році широко планувала будову дослідницької станції в Антарктиді, досі в цьому напрямку не зробила ще нічого, мимом, що належить до ради держав найближче Антарктиди положених та що війна уже скінчена.

Але ж бо зовсім певне є те, що й Росія, Чіле, Аргентина, Норвегія вже близькі того, щоб вислати на південь свої полярні експедиції, з завданням підготувати ґрунт під експлуатацію та-

мошніх покладів уранія. Як власник приблизне п'ятої частини Антарктиди, Норвегія має право на вислаття своєї експедиції, але Росія, Аргентина й Чіле в основі позабавлені такою. Ті останні, заки вислати своїх дослідників, мусили б вперше отримати дозволу на це. Але, як досі, нема найменших основ надіятися, що такий дозволу буде. Коли якийнебудь край, що немає в Антарктиді ніяких прав, упереться при своєму і вишле свої експедиції, станеться те, що передбачив дослідник бігуна Дуглас Мавсон: "Ж як якась нація намагатиметься в неприналежній їй зоні без дозволу оперувати, то це буде першою причиною для викликання конфлікту".

Про спосіб використання нічого ще не відомо. Вправді, детектори навіть крізь грубу льодову кригу мають здібність ствердити наявність верстви уранія, але, щоб цю верству видобути, мусить найперше здерти сніжну поволоку й пробитися крізь замерзлу землю. Говориться про те, щоб на вище положені місця, з яких могла б слизвати вода, кидати малі атомові бомби, які витврюють температурою відмедиювали б землю.

Одним словом, для спекуляції відкриті двері й вікна, бо сумнівим є, чи окремі великодержави захочуть зрадитися зо своїми методами.

Югослав'янська преса.

Югослав'янська "Народна Скупщина" схвалила закон про те, що всі скарби землі й підприємства Югославії переходять на власність держави. Цікаве, що до підприємств зарахована рівнож преса.

В ЖИТТІ В ТАБОРІ

Таборовий Свят-вечір.

День 6. січня 1947. Вечірліце. Сурмач відіграв вечірню зорю. Шведками кроками ми наближилися до Таборного Театру, де має відбутися традиційна спільна Свят-вечера.

Зміну буденного настрою на якийсь поважний, святочний ми почали відчувати з хвилини, коли побачили перед театральним будинком сяму мінливо-яскравими світлами ялянку.

Ось і зала театру. Близько 150 осіб, представників від усіх частин та установ табору, поважно засіло довкруги заставлених столів. Почесні місця, на покуті, зайняли пп. командант табору - май. Яськевич, англійський полк. Дольман - командант англ. команди 374 "А", мпт. А. О'Доннелль - англ. командант табору, англ. поручник, священники з Риму: др. Прашко, др. Горняк, Корнеляк, пп. полк. Нікітін, полк. Малець, палк. Сосідко.

Вечеря розпочалася короткою промовою май. Яськевича. На вступі промовець висловив подяку гостям за їх прийвність на вечері. "Рік тому я був певний - говорив командант, - що це Різдво будемо святкувати якдо не на рідних землях, то десь у широкому світі, як вільні громадяни. Наші мрії не здійснилися, а це тому, що шлях, по якому ми йдемо, довгий і тернистий. Та ми будемо по ньому далі машерувати, бо хочемо щоб на слідуюче Різдво нам дзвонили дзвони Софії й Юра... Сьогодні не тільки ми святкуємо сумні, - там, на рідних землях, це більший сум. Там не сидять за столи, .. Вони, наші рідні, боронять волі народу. І, хоч ми й вони йдемо різними шляхами, то ті шляхи ведуть до однієї цілі - до України... Я бажав би, - кінчив слово командант, - щоб цей Різдвяний Вечір не було між нами незгодн. Хай найбільші вороги приязно простягнуть свої долони, з привітом: Христос Раждається!"

Після промови команданта, слово забрав гість із Риму, о. др. Прашко. Він коротко передав святочні побажання від Пресвященного Кир Івана та від оо. із Риму, а потім закликав до гідного відсвяткування Різдва та побачав не сумувати з приводу нашого етановища: "Важкі дні - це не кара, але дари. А Божі дорези різні від людських, і нам їх не збагнути." Промова скінчилася закликом до молитви. Всі присутні відспівали коляду "Бог Предвічний" і, по різдвяному привіті "Христос Раждається", засіли до споживання вечері.

Не подали 12-ох традиційних потрав, бо полоненим не стати на це; але традиційний український борщ, вареники, кута /доправда з риху, не з пшениці/ все ж на столах.

Під час вечері співав колядки хор "А", під батують п. Пасіки. Прикро вражало тільки, що майже ніхто з присутніх не присвячував уваги на це, щоб їх гідно вислухати.

По закінченні колядок, на сцену виступив аматорський гурток 8-го Б'юку з вертепом. В першій частині "вертепу" появилися три пастишки, жид і хидьва з козою. В другій частині знову виступили три пастишки, "арко Про-

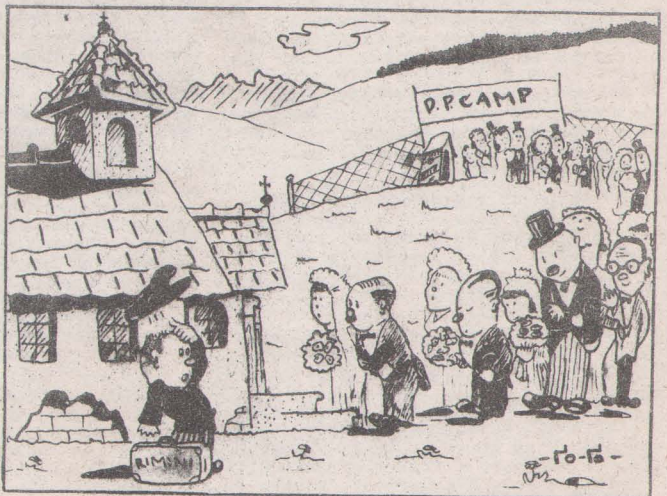
клятий, княжий лицар, князь Володимир, запорожець, січовий стрілець, гетьман Мазеда, отаман Петлюра, римські воїни, Ірод і Янгол. Гра, костюми, й характеристика аматорів у цілості нагадувала виступи "вертепів" у наших рідних селах. До виступу з особливою цікавістю приглядалися присутні чужинці.

Вечеря закінчила промова полк. Дольмана. Він подякував за прийняття, за промови, а особливо широко "А" та його диригентові за чудово виконані колядки. Висловленням надії, що слідуюче Різдво не будемо святкувати у цьому таборі, та побажаннями щасливих та веселих свят полковник закінчив промову і при тому підніс тост за здоров'я всіх святкуючих.

По відході гостей, всі розійшлися до своїх шатер, щоб там поділитися зо своїми товаришами враженнями та щоб розказати все, що інші не мали змоги почути, через гучномовець, який трансмітував промови й співи зо спільної Свят-вечері.

В КРИВОМУ ДЗЕРКАЛІ

Спізнився.....

По таборі пішла чутка, що українські скитальці в Німеччині затримані приїздом 9 000 "фашистів" з Італії.